

Μακεδονικά

Τόμ. 2

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

1941-1952

ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
1953

Ι. Κ. Βασδραβέλλη, Οι Μακεδόνες εις τους υπέρ τής ανεξαρτησίας αγώνας 1796-1832. Εκδ. δευτέρα. [Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών. Μακεδονική βιβλιοθήκη αριθ. 10]. Θεσσαλονίκη, 1950. 8ο σ. ιβ' + 346.

Απ. Βακαλόπουλος

doi: [10.12681/makedonika.9317](https://doi.org/10.12681/makedonika.9317)

Copyright © 2016, Απ. Βακαλόπουλος

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Βακαλόπουλος Α. (2017). Ι. Κ. Βασδραβέλλη, Οι Μακεδόνες εις τους υπέρ τής ανεξαρτησίας αγώνας 1796-1832. Εκδ. δευτέρα. [Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών. Μακεδονική βιβλιοθήκη αριθ. 10]. Θεσσαλονίκη, 1950. 8ο σ. ιβ' + 346. *Μακεδονικά*, 2, 781-783. <https://doi.org/10.12681/makedonika.9317>

Μετὰ τὴ μικρὴ μελέτῃ τοῦ κ. Δ. Πετροπούλου στὸ «Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον» τοῦ 1940 (σελ. 161-167) γιὰ τὸν ἐπιφανῆ Μακεδόνα σοφὸ Ἰωάννη Κωττούνιο (1577-1658), ποὺ διέπρεψε ὡς καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας στὸ πανεπιστήμιο τῆς Βολωνίας, καθὼς καὶ σὲ ἄλλες πανεπιστημιακὰς πόλεις τῆς Ἰταλίας, ἀκολουθεῖ ὕστερ' ἀπὸ σύντομο χρονικὸ διάστημα ἡ χωριστὴ μονογραφία τοῦ κ. Βασδραβέλλη, ποὺ βασίζεται στὰ γνωστὰ ὡς τότε ἱστορικὰ στοιχεῖα. Ὁ κ. Β. δημοσιεύει καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ σοφοῦ, κάτω ἀπὸ τὴν ὁποία εἶναι γραμμένο τὸ ἑξῆς ἐπίγραμμα:

Veria te genuit, passus quae mille Stagiris
distat: tu ne uno mente ab Aristotele.

Τὸ ἐπίγραμμα αὐτὸ ἀποτελεῖ γιὰ μᾶς τούς Ἕλληνες μιὰ ὑπόμνηση νὰ προσπαθήσουμε νὰ βροῦμε στὰ ἀρχεῖα τῶν ἰταλικῶν πόλεων, ὅπου δίδαξε ὁ Κωττούνιος, νέα ἀνέκδοτα βιογραφικὰ του στοιχεῖα καὶ νὰ μελετήσουμε βαθύτερα τὸ ἔργο του, ὥστε νὰ γνωρίσουμε καλύτερα τὴν προσωπικότητά του καὶ νὰ τὸν τιμήσουμε ἀντάξια πρὸς τὸ πνευματικὸ του μεγαλεῖο.

ΑΠ. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

Ι. Κ. Βασδραβέλλη, Οἱ Μακεδόνες εἰς τούς ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας αγῶνας 1796-1832. Ἔκδ. δευτέρα. [Ἑταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν. Μακεδονικὴ βιβλιοθήκη ἀριθ. 10]. Θεσσαλονίκη, 1950. 8ο σ. ιβ' + 346.

Ὁ κ. Β. ἐρευνώντας τὰ τουρκικὰ ἀρχεῖα τῆς Μακεδονίας ἀντλήσε ἀφθονο ὕλικό, πολὺτιμο γιὰ τὴν ἱστορία τοῦ τόπου. Ἦδη πρὶν ἀπὸ δέκα χρόνια δημοσίευσε γιὰ πρώτη φορὰ τὸ παραπάνω ἔργο του, ποὺ ἦλθε νὰ καλύψῃ ἓνα κενὸ τῆς μακεδονικῆς ἱστορίας. Ὁ κ. Β. ξεκινώντας τότε ἀπὸ τὴν ὀρθὴ γνώμη, ὅτι ἡ δράση τῶν Μακεδόνων κατὰ τὸν ἀγῶνα τοῦ 1821 εἶχε ἐλάχιστα ἐρευνηθῇ ἀπὸ τοὺς ἱστορικούς, κατέγινε μὲ ζέση στὴν ἀναζήτηση τουρκικῶν ἐγγράφων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ τελικὰ, ὕστερ' ἀπὸ πολλοὺς κόπους, κατόρθωσε νὰ συγκεντρώσῃ πολλὰ καὶ ἐνδιαφέροντα, προερχόμενα κυρίως ἀπὸ τοὺς κώδικες τοῦ ἱεροδικείου Βεροῖας. Στὸ ὕλικό αὐτὸ πρὸ πάντων στηριζόμενος, καθὼς καὶ στὶς δημοσιευμένες σχετικὰς πηγὰς καὶ τὰ βοηθήματα, ἀνέλαβε μὲ ἐνθουσιασμό νὰ διαπραγματευθῇ τὴ συμβολὴ τῶν Μακεδόνων στὸν ἀγῶνα τοῦ 1821. Καὶ δὲν ἄργησε νὰ παρουσιάσῃ στὸ ἑλληνικὸ κοινὸ τοὺς καρποὺς τῆς ἐργασίας του.

Ἀπὸ τότε ὁ κ. Β. συνεχίζοντας τὶς προσφιλεῖς ἐνασχολήσεις του καὶ κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Κατοχῆς ἀκόμη κατόρθωσε νὰ κινήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν ὑποστήριξη τοῦ τότε γενικοῦ διοικητῆ κ. Β. Σιμωνίδη, ὁ ὁποῖος σύστησε εἰδικὴ ἐπιτροπή, γιὰ νὰ φροντίσῃ γιὰ τὴ μετάφραση τῶν τουρκικῶν ἀρχείων τῆς Μακεδονίας. Ἡ μεταφραστικὴ αὕτὴ ἐργασία προ-

χώρησε ἀρκετὰ καὶ ἔτσι ὁ κ. Β. εἶχε ὄχι μόνο τὴν εὐτυχία ν' ἀντικρύσῃ ἀγνωστα ἐπαισώδια τῆς μακεδονικῆς ἱστορίας, ἀλλὰ καὶ τὴ δυνατότητα νὰ τὰ πραγματευτῇ σὲ ἐνδιαφέροντες ἐπὶ μέρους μελέτες. Ἦταν ἀνάγκη πλὴν ν' ἀναθεωρηθῇ ἡ πρώτη βασική του ἐργασία καὶ νὰ πλουτιστῇ μὲ τὰ νέα στοιχεῖα.

Πραγματικὰ στὸ νέο βιβλίον ἔγινε ὁ ἀπαραίτητος ἐμπλουτισμὸς καὶ ἡ ἀναπροσαρμογὴ τῆς ὕλης. Ἔτσι π. χ. ἡ εἰσαγωγὴ τῆς πρώτης ἐκδόσεως διαμορφώνεται τῶρα σὲ χωριστὸ κεφάλαιο μὲ τὸν τίτλον «Αἱ ἐλευθεραὶ δυνάμεις τοῦ ἔθνους». Ἀρκετὰ στοιχεῖα τοῦ πρώτου αὐτοῦ κεφαλαίου προέρχονται ἀπὸ τοὺς «Ἀρματολοὺς καὶ κλέφτες» τοῦ κ. Β. Ἡ εἵδηση ὅμως, ὅτι οἱ Τοῦρκοι μετὰ τὴν καταστροφὴ τοῦ στόλου τους στὴ Ναύπακτο (1571) ἔκαψαν ζωντανὸ τὸν μητροπολίτη Θεσσαλονίκης, δὲν εἶναι ἀληθινή. Τότε ὁ μητροπολίτης τῆς Ἰωάνσαφ, γόνος τῆς μεγάλης οἰκογένειας τῶν Ἀργυροπούλων, ἔχασε γιὰ ἕνα χρονικὸ διάστημα τὸν ἀρχιεπισκοπικὸ του θρόνον, γιατί κατηγορήθηκε ὅτι διαβίβασε στὰ κράτη τῆς Δύσεως τὰ νέα τῆς καταστροφῆς.¹

Χαρακτηριστικὸ τῆς πρώτης ἐκδόσεως τοῦ βιβλίου ἦταν ὅτι ὁ κ. Β. μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν ἔπλεκε τὰ γεγονότα γύρω ἀπὸ ὀρισμένους μακεδονικὰς προσωπικότητες τῆς ἐποχῆς, πού ἐξέταζε. Τῶρα ὅμως ἐννοώντας τὰ μειονεκτήματα, πού παρουσιάζει ἡ «βιογραφοῦσα» ἱστορία, προσπαθεῖ νὰ τ' ἀποφύγῃ, ὅσο μπορεῖ, ὅπως φαίνεται ἄλλωστε ἀπὸ τοὺς τίτλους τῶν κατοπινῶν κεφαλαίων: Κεφ. Β'. Οἱ Μακεδόνες τῶν παραδουναβίων ἡγεμονιῶν καὶ ἡ συμμετοχὴ αὐτῶν εἰς τὸ κίνημα τοῦ Ρήγα Βελεστινλή. Κεφ. Γ'. Ἡ συμμετοχὴ τῶν Μακεδόνων εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῶν ἡγεμονιῶν. 1. Γιωργάκης Ὀλύμπιος. 2. Γιάννης Φαρμάκης. Κεφ. Δ'. Ἡ ἐπανάστασις τῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου καὶ τὰ γεγονότα τῆς Θεσσαλονίκης. Κεφ. Ε'. Ἡ ἐπανάστασις τοῦ Ὀλύμπου, τῆς Ναούσης καὶ τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας. Κεφ. Σ'. Γεγονότα διαδραματισθέντα μετὰ τὴν ἐπανάστασιν ἐν Μακεδονίᾳ. Κεφ. Ζ'. Ἡ κἀθοδος τῶν Μακεδόνων πολεμιστῶν εἰς τὴν Νότιον Ἑλλάδα.

Καὶ σὺν τοῖς δυὸ ἐκδόσεσι ὁ κ. Β., ἀπελευθερωμένος κάπως ἀπὸ τοὺς περιορισμοὺς τῆς αὐστηρῆς ἐπιστημονικῆς μεθόδου, ἀκολουθεῖ πολὺ τὴν ἀφηγηματικὴν μορφήν τῆς ἱστορίας καὶ ἀφίνει συχνὰ νὰ διαφαίνεται ἡ θερμὴ του ἀγάπη, ὁ θαυμασμὸς καὶ ὁ σεβασμὸς τοῦ πατριώτη πρὸς τοὺς ἡρώϊκους προγόνους του καὶ πρὸς τὴν πολὺπαθὴν μακεδονικὴν γῆν. Τὸ ὑποκειμενικὸ αὐτὸ στοιχεῖον προκαλεῖ θερμὸ ἐνδιαφέρον στὸ μεγάλο ἀναγνωστικὸ κοινόν.

¹ Βλ. Ἀποστ. Βακαλοπούλου, Ἡ Θεσσαλονίκη στὰ 1430, 1821 καὶ 1912-1918, Θεσσαλονίκη 1947, σελ. 30, ὅπου καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία.

Τὸ βιβλίον πλουτίζεται στὸ τέλος μὲ 116 ἔγγραφα μεγάλου ἐνδιαφέροντος, ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὰ τουρκικὰ ἀρχεῖα Θεσσαλονίκης καὶ Βεροίας καὶ ποὺ ἀναφέρονται στὴν ἐπανάσταση τῆς Χαλκιδικῆς στὰ 1821, στὰ αἱματηρὰ γεγονότα καὶ στὴν τουρκικὴ τρομοκρατία μέσα στὴ Θεσσαλονίκη κατὰ πρῶτα χρόνια τοῦ πολέμου τῆς Ἀνεξαρτησίας, στὴν ἐπανάσταση τοῦ Βερμίου, τοῦ Ὀλύμπου κ.τ.λ.

ΑΠ. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

Ἰωάννου Παπασταύρου, Οἱ ἀρχαῖοι Μακεδόνες ὡς συντελεσται τῆς ἐθνικῆς τῶν Ἑλλήνων ἐνώσεως. Θεσσαλονίκη, 1945. 80 σ. 19.

Ὁ κ. Παπασταύρου, ἀφοῦ ἐξετάζει τὴν πολιτικὴ διαμόρφωση καὶ διαβίωση τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου μετὰ τὴν καθόδον τῶν Δωριέων, παρατηρεῖ ὅτι κύριο χαρακτηριστικὸ τῆς νέας ζωῆς εἶναι ἡ πόλις-κράτος. Ἀποτέλεσμα ἦταν νὰ παρουσιασθῇ ἡ Ἑλλάδα κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους κατεταμαχισμένη σὲ διάφορα ἀντιμαχόμενα κρατίδια. Μόνο κατὰ τὴ διάρκεια τῶν κοινῶν μεγάλων γιορτῶν ἢ ἐμπρὸς σὲ μεγάλο ἐξωτερικὸ κίνδυνο παρατηροῦνταν τάσεις ἐνωτικῆς, ποὺ κατέληξαν στὸ σχηματισμὸ *συμπολιτειῶν*. Κατόπιν ὁ κ. Π. πραγματεύεται τὴν ἠθικὴ κρίση, ποὺ περνᾷ ἡ ἀρχαία πόλις μετὰ τὸ τέλος τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου, καὶ διερευνᾷ τὴν προέλευση καὶ τὴν ἐξάπλωση τῆς πανελλήνιας ιδέας, τῆς ὁποίας κύριος ἐκπρόσωπος εἶναι ὁ Ἰσοκράτης. Τὴν ιδέα αὐτὴ ὑποθάλλει καὶ πραγματοποιεῖ ὁ Φίλιππος τῆς Μακεδονίας, ὁ ὁποῖος βάζει ὡς ἀντικειμενικὸ σκοπὸ ὅλων τῶν Ἑλλήνων τὴν ἐκστρατεία τοῦ ἐναντίον τῶν Περσῶν.

Γενικὰ ἡ μελέτη αὐτὴ τοῦ κ. Π. ἀπτελεῖ μιὰ ἐνδιαφέροντα καὶ σαφῆ ἐκθεση τῶν πολιτικῶν καὶ φιλοσοφικῶν ιδεῶν τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ κόσμου, οἱ ὁποῖες εὐνόησαν τὴν ἐξάπλωση τῶν μοναρχικῶν ιδεῶν καὶ προλείαναν τὸ ἔδαφος γιὰ τὴν ἐθνικὴ ἔνωση τῶν Ἑλλήνων.

ΑΠ. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

Ἰωάν. Παπασταύρου, Συμβολὴ τῆς βορείου Ἑλλάδος εἰς τὸν ἀρχαῖον ἑλληνικὸν πολιτισμόν. [Ἑταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν. Ἑθνικὴ βιβλιοθήκη ἀθ. 3]. Θεσσαλονίκη, 1946. 80 σ. 27.

Ὁ κ. Π. ἐξηγεῖ πῶς ἡ γεωγραφικὴ ἀπομόνωση τῶν Βόρειων ἑλληνικῶν φύλων συνετέλεσε, ὥστε στίς ἀρχὲς τοῦ ἱστορικοῦ των βίου νὰ παρουσιαστοῦν καθυστερημένοι στὸν πολιτισμό. Ὅταν ὁμως μετὰ τὸν Ζ' π. Χ. αἰῶνα ἄρχισαν οἱ Νότιοι Ἕλληνες ν' ἀποικίζουσιν τὰς ἀκτῆς τῆς Μακεδονίας, ἀποκατέστησαν τὴν ἐπαφὴν τοὺς μὲ τοὺς Βόρειους καὶ ἐπέδρασαν βαθιὰ στὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πολιτισμοῦ στὴ Μακεδονία. Ἐτσι ἀργότερα τὰ